

Bendruomenių klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo ir įgyvendinimo metodika

Bendruomenių klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo ir įgyvendinimo metodika parengta įgyvendinant projektą „Vietos bendruomenių informavimas bei gebėjimų stiprinimas aplinkosaugos ir klimato kaitos srityje“, finansuojamą EEE finansinio mechanizmo per Atvirų piliečių fondą www.apf.lt .

Rengiant metodiką išnagrinėti sėkmingi užsienio šalių bendruomenių kryptingai siekiančių savo gyvenamosios aplinkos puoselėjimo pavyzdžiai, bendruomenių aplinkos gerinimo strategijos, kiti strateginiai dokumentai. Tikimės, kad ši metodika padės ne tik projekte dalyvavusioms Kauno rajono, bet ir kitoms Lietuvoje veikiančioms bendruomenėms geriau suprasti ir įvertinti gyvenamosios vietovės aplinkos būklę, išsikelti strateginius tikslus jos gerinimui bei nusimatyti kryptingus veiksmus šiems tikslams pasiekti.

Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo ir įgyvendinimo metodikos rengėjai - VšĮ Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centras ir ekspertė prof., dr. Vilma Atkočiūnienė, Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos Bioekonomikos plėtros fakulteto Verslo ir kaimo vystymosi tyrimų institutas.

Turinys

1. Bendrosios nuostatos	3
2. Įvadas	4
3. Vietos išteklių ir vietovės ekosistemos būklės, vietos bendruomenės poreikių ir prioritetų analizė	6
3.1 N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo SSGG analizė.....	6
3.2 N seniūnijos VIZIJA klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste	8
3.3 N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemos analizė	9
3.4 Pagrindinių suinteresuotųjų, kurie riboja ar prisideda prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo, analizė	11
4. Vietovės vystymosi potencialo, siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo, prioritetinių krypčių nustatymas.....	12
4.1 Strateginių prioritetų ir tikslų siekiant klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo nustatymas	12
4.2 Scenarijų klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo planavimas	13
5. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų plano numatymas	15
5.1 N seniūnijos MISIJA siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo	15
5.2 . N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų planas	16
6. Literatūra.....	17
1 Priedas. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos šablonas	18

1. Bendrosios nuostatos

1. Ši metodika nustato bendruomenės Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strateginio planavimo sistemą bei strateginių veiklos kryptių rengimo tvarką.

2. Šioje metodikoje vartojamos sąvokos:

Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategija – strateginio planavimo dokumentas, kuriame išdėstyta N seniūnijos vietos išteklių ir vietovės ekosistemos būklės, vietos bendruomenės poreikių ir prioritetų analizė, prioritetai ir suderinta vizija.

Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų gairės – bendruomenės veiklos planavimo dokumentas, kuriame, atsižvelgiant į aplinkos analizę, suformuluota bendruomenės misija, strateginiai tikslai, aprašomos bendruomenės veiksmų gairės.

Vizija – tai trumpas pageidaujamos ateities apibūdinimas ilgesniam laikui (10-15 metų) N seniūnijoje.

Seniūnijos misija siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo - vietos bendruomenės vaidmuo valdant vietos išteklius, prisidedant prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo.

Prioritetinės kryptys – bendruomenės numatytos svarbiausios atitinkamo laikotarpio veiklos kryptys.

Strateginiai tikslai – siektini veiklos rezultatai, susiję su atitinkamais poreikiais, sąlygomis ir galimybėmis.

SSGG analizė – analizė, apibendrinanti ir sujungianti išvien aplinkos ir išteklių analizės rezultatus, suklasifikuojanti strategiją lemiančius veiksnius į keturias grupes: *stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes* (SSGG).

Problemos analizė - procedūra, kuri leidžia analizuoti esamą situaciją ir nustatyti pagrindines problemas N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste.

Uždavinys – per nustatytą laikotarpį pasiekiamas ir įvertinamas atitinkamo tikslo įgyvendinimo rezultatas.

Veiksmas – užsibrėžto uždavinio įgyvendinimo būdas (sprendinys), kuriam naudojami žmonių, finansiniai ir materialiniai ištekliai.

2. Įvadas

Bendruomenės, rengdamos Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijas, dalyvauja pajėgumų stiprinimo procese, kurio metu bendruomenės nariai analizuoja esamą situaciją, įvertina pokyčių galimybes bei planuoja galimus veiksmus tiems pokyčiams pasiekti. Strategijos rengimo procesą bendruomenės gali praveisti pačios arba pasitelkti išorės konsultantus.

Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo procesas apima 3 etapus (1 pav.):

- vietos išteklių ir vietovės ekosistemos būklės, vietos bendruomenės poreikių ir prioritetų analizė;
- vietovės vystymosi potencialo, siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo, prioritetinių kryptių nustatymas;
- N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų plano numatymas.

Kiekvienas etapas įveikiamas atliekant tam tikrus žingsnius. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo grupė turėtų nuspręsti kokius žingsnius norėtų atlikti ir pasiekti pagrindinį **tikslą – ugdant vietos bendruomenės strateginio mąstymo ir planavimo kompetencijas parengti klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo vietos lygmeniu strategiją.**

1 pav. Strateginio planavimo procesas

Siekdami atsakyti į klausimus „Kur dabar mes esame ir kur mes norime patekti?“ turime išanalizuoti duomenis. Duomenys, susiję su vietovės vystymosi potencialu, vietovės ekosistema, klimato kaitos švelninimu ir aplinkos gerinimu, turėtų apimti įvairias sritis.

Socialinė, kultūrinė ir istorinė sritis:

- kultūrinis ir istorinis regiono identitetas,
- kulinarinis paveldas,
- religija,
- institucijos, asociacijos ir jų veiklos,
- socialinės grupės ir jų savitarpio santykiai,
- darnaus vystymosi tikslai ir bendruomenių pozicijos,
- gyventojų nuostatos, nuomonės, poreikiai ir problemos,
- vietovės įvaizdis,
- dalykiniai kontaktai,
- bendruomenės sutelktumas,
- programos ir projektai,
- papročiai ir tradicijos,
- socialinės ir kitos inovacijos,
- kita.

Materialinė sritis:

- pragyvenimo, gyvenamosios vietos ir apgyvendinimo ištekliai,
- kultūriniai ir istoriniai ištekliai ir jų dabartinė padėtis/būklė,
- laisvalaikio infrastruktūra (sporto ir kultūros galimybės/paslaugos),
- ekosistemos, agrarinės, socialinės paslaugos,
- žalioji infrastruktūra ir darbo vietos,
- vietos (regioniniai) maisto produktai, gamybos ir pardavimų infrastruktūra,
- aplinką tausojanti transporto infrastruktūra,
- pastatai ir statiniai, technika ir įrengimai, ūkinis inventorių, atsargos,
- regioniniai produktai,
- kita.

Natūrali (gamtinė) aplinka:

- teritorijos ir žemės išteklių panaudojimas,
- saugomos vietovės ir natūralios retenybės,
- aplinkos kokybė – miškai ir parkai, vanduo, dirvožemis, oras,
- natūralūs kraštovaizdžiai, natūralios atrakcijos ir retenybės,
- komunalinės ir maisto atliekos, maisto švaistymas;
- naudingosios iškasenos;
- klimatas;
- mažosios gamtos gėrybės;
- kita

Ekonomikos sritis:

- Žemės ūkio, produkcijos perdirbimo, pardavimų organizavimo ir kitos verslo sritys;
- trumposios maisto tiekimo grandinės, vietos maisto sistemos;
- darbas ir bedarbystė – požiūriai į darbą, maitinimosi įpročiai – požiūriai į maisto produktus;
- egzistuojantis ekonominis išteklių panaudojimas – nuosava žemė, miškai, apdirbamoji pramonė žiedinės ekonomikos kontekste;
- bioekonomika, žiedinė ir dalijimosi ekonomika;
- kita.

Metodai analizei atlikti gali būti pasirenkami pačios N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos rengimo grupės, kurią turėtų sudaryti 5-8 žmonės. **Suformavus darbo grupę reikėtų susitarti (apsirašyti) dėl pagrindinių veiklos principų ir taisyklių - kaip bus dirbama.**

3. Vietos išteklių ir vietovės ekosistemos būklės, vietos bendruomenės poreikių ir prioritetų analizė

3.1 N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo SSGG analizė

Strateginio planavimo proceso pradžioje rekomenduojama atlikti išsamią tiek vidinių, tiek išorinių veiksnių analizę. SSGG analizė yra modelis, nurodantis strateginių veiksnių vystymo kryptį ir suteikiantis jiems pagrindą.

Uždavinys - atlikti N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo SSGG analizę, kuri pagrįsta vietos išteklių ir vietovės ekosistemos būklės, vietos bendruomenės poreikių ir prioritetų analize, darnaus vystymosi tikslais, žiedinės ekonomikos principais.

SSGG analizė yra technika/metodas Stiprybėms ir Silpnybėms suprasti, bei Galimybėms ir Grėsmėms ieškoti. Atlikdami SSGG analizę įvertinkite veiksnių įtakos klimato kaitos švelninimui ir aplinkos gerinimui stiprumą (0 – įtakos nėra; 1 – įtaka labai silpna; 2 - įtaka silpna; 3 – įtaka patenkinama; 4 – įtaka vidutinė; 5 – įtaka pakankama; 6 – įtaka stipri; 7 – įtaka labai stipri).

Stiprybės:

- Kokių privalumų turi N seniūnijos klimato kaitos švelninimu ir aplinkos gerinimu suinteresuoti veikėjai?
- Ką vietovės vystymuisi suinteresuoti veikėjai daro geriau nei kas nors kitas siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo, biologinės įvairovės išsaugojimo, vietos maisto produktų rinkų plėtojimo, aukšto ekonominio užimtumo lygio išlaikymo, vietos ekonomikos stiprinimo?

- Prie kokių unikalių ar žemiausios kainos išteklių teritorija turi priėjimą?
- Ką žmonės iš kitų vietovių mato kaip vietovės stiprybes?

Silpnybės:

- Ko trūksta ar daroma nepakankamai N seniūnijoje siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo?
- Ko reikėtų vengti siekiant saugoti bioįvairovę, žmonių ir gamtos sveikatą, stiprinti vietos ekonomiką, kokios yra kliūtys siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo?
- Ką žmonės iš kitų vietovių mato kaip N vietovės silpnybes?

Išorinės aplinkos analizei atlikti rekomenduojama taikyti **PESTLEE** metodo veiksmių klasifikaciją, pagal kurią turi būti įvertinami sekantys veiksniai:

- Politiniai (Political)
- Ekonominiai (Economic)
- Socialiniai (Social)
- Technologiniai (Technological)
- Teisiniai (Legal)
- Aplinkos (Environmental)
- Lygybės (Equality)

Galimybės:

- Kur yra nepanaudotos galimybės susiduriant su N seniūnijos klimato kaitos švelninimu ir aplinkos gerinimu, vietos maisto produktų rinkų plėtojimu, bioįvairovės didinimu?
- Kokios yra savivaldybės, apskrities, šalies, ES klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo tendencijos, taikomos politinės ir administracinės priemonės vietovės atsparumui (darnumui, tvarumui) sustiprinti?

Naudingos galimybės gali kilti iš tokių dalykų kaip:

- pokyčiai technologijoje ir rinkose tiek plačiu, tiek siauru mastu;
- pokyčiai valdžios/valdymo strategijoje, susijusioje su kaimo vietovių darnumo stiprinimu;
- pokyčiai vietovės socialinėje struktūroje, vartotojų elgsenos, gyvensenos pokyčiuose ir t.t.;
- vietos eksperimentai, projektai ir kiti įvykiai.

Naudingas galimybių ieškojimo metodas yra pažvelgti į vietovės stiprybes ir paklausti, ar jos atveria kokias nors kitas galimybes klimato kaitos švelninimui ir aplinkos gerinimui, arba pažvelgti į vietovės silpnybes ir paklausti ar vietos veikėjai atveria galimybes pašalindami silpnybes.

Grėsmės:

- Su kokiomis kliūtimis susiduria N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo suinteresuoti veikėjai?

- Ką daro kitos kaimo bendruomenės, vietovės ir miestai, kad būtų atsparesni, darniau ir tvariau vystytusi, jose klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo priemonės būtų geriau (tvariau) pritaikytos?
- Ar keičiasi vietovei vystytis, produktams gaminti ar paslaugoms teikti reikalingos sąlygos?
- Ar besikeičianti politika, technologijos gąsdina vietovės bendruomenę, keičia jos funkcijas ir poziciją?
- Ar vietovė turi beviltiškų aplinkosauginių problemų arba nebaigtų projektų?
- Ar gali kuri nors vietovės silpnybė rimtai grasinti vietos bendruomenės sveikatai ir gamtai, vietovės vystymosi darnumui?

Stiprybės ir silpnybės yra vidinės vietovės atžvilgiu. Galimybės ir grėsmės yra susiję su išoriniais veiksniais.

Numatomi rezultatai: SSGG analizė ir matrica, veiksnių vertinimas, pagrindinės bendruomenės /vietovės vystymosi problemos nustatymas. Užbaigta SSGG analizė (bus reikalinga scenarijams rengti, prioritetinėms kryptims numatyti) turi apsiriboti ne daugiau kaip 7 - 10 svarbiausiomis stiprybėmis, silpnybėmis, galimybėmis ir grėsmėmis.

3.2 N seniūnijos VIZIJA klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste

Išanalizavus esamą situaciją bei įvertinus esančias stiprybes, silpnības, galimybes ir grėsmes, bendruomenė turi nuspręsti, kaip ir kokioje aplinkoje norėtų gyventi ateityje. Tam reikia suformuluoti viziją.

Uždaviniai:

- apibrėžti N seniūnijos viziją klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste;
- išdiskutuoti ir apibrėžti principus (vertybines nuostatas, taisykles), kuriais vadovausis N kaimo bendruomenė/vietovė rengdama (ir įgyvendindama) klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategiją.

Pagrindiniai klausimai prieš pradėdant kurti N seniūnijos VIZIJĄ 2030:

- Apie kokią (kokias požymiais pasižyminčią) aplinkai ir žmogui draugišką vietovę galvojame šiandien?
- Ką jums reiškia Jūsų gyvenamoji vietovė, kuri geba taikyti klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo priemones?
- Kuria linkme judėsime, švelninsime klimato kaitą ir gerinsime aplinką per artimiausius 10 metų?

Vizija rengiama atsižvelgiant į ilgalaikius atskirų sričių plėtros tikslus, remiantis gyventojų apklausos, kuri turi būti specialiai atliekama, rezultatais. Būtina išsiaiškinti ko gyventojai tikisi iš savo gyvenamosios vietovės bei kokią ją mato ateityje, vadovaujamosi vertybinėmis nuostatomis. Vizija tai:

- trumpas pageidaujamos ateities apibūdinimas ilgesniam laikui (10-15 metų),

- ne tik norima, bet ir galima, pasiekama situacija,
- vizija tai piešiniai, kultūra, misija ir vertybės,
- ko nori žmonės, ką jie „pirktų“.

Kurdami alternatyvą – viziją, besiremiančią ir idealizmu, ir realizmu – savo pusėje mes turime įrodymus, patirtį, sveiką protą ir ... emocijomis nuspalvintą svajonę. Yra keli metodai, padedantys jums kartu su komanda įsivaizduoti N seniūnijos ateitį - *vietovės piešiniai (koliažai), kultūros formuluotės, pagrindinė misija, vizijos ir vertybių formuluotės*. Nustatydami dabartinę savo seniūnijos būklę, nupieškite piešinuką, kaip savo seniūniją matote ateityje taikant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo priemones.

Numatomi rezultatai: apibrėžta N seniūnijos vizija klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste ir principai (vertybinės nuostatos), kuriais vadovausis N kaimo bendruomenė/vietovė rengdama (ir įgyvendindama) klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategiją.

Būtina labiau išigilinti ir detalizuoti **N seniūnijos vystymosi potencialą, vietovės ekosistemą, klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo** galimybes, kurios turėtų apimti įvairias aukščiau įvardintas sritis.

3.3 N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemos analizė

Turėdama viziją ko siekia, bendruomenė turi išsigryninti pagrindinę klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemą, kurią yra pasiryžusi spręsti.

Uždavinys - nustatyti priežastis ir pasekmės ryšius:

- išanalizuoti esančios problemos priežastis ir pasekmes,
- nustatyti problemas ir išdėstyti jas eilės tvarka,
- pažymėti priežastis ir pasekmės ryšį problemų medyje.

Atliekant problemos analizę atkreipkite dėmesį, kad:

- naudojami visi arba tik pagrindiniai SSGG analizės metu identifikuoti N seniūnijos klimato kaitos švelninimui ir aplinkos gerinimui įtakos turintys veiksniai. Tikros, svarbios ir prioritetinės, silpnosios N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo vietos;
- klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemos svarba nepriklauso nuo jos pozicijos hierarchijoje;
- klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problema = iš tikrųjų matoma/egzistuojanti neigiama padėtis/būklė.

Problemų medžio sudarymo žingsniai:

- norint nustatyti pagrindines problemas gali būti naudojami idėjų telkimo (minčių lietaus, minčių žemėlapiu) metodai;
- nustatant priežastis naudokite „5 Kodėl?“ metodą;

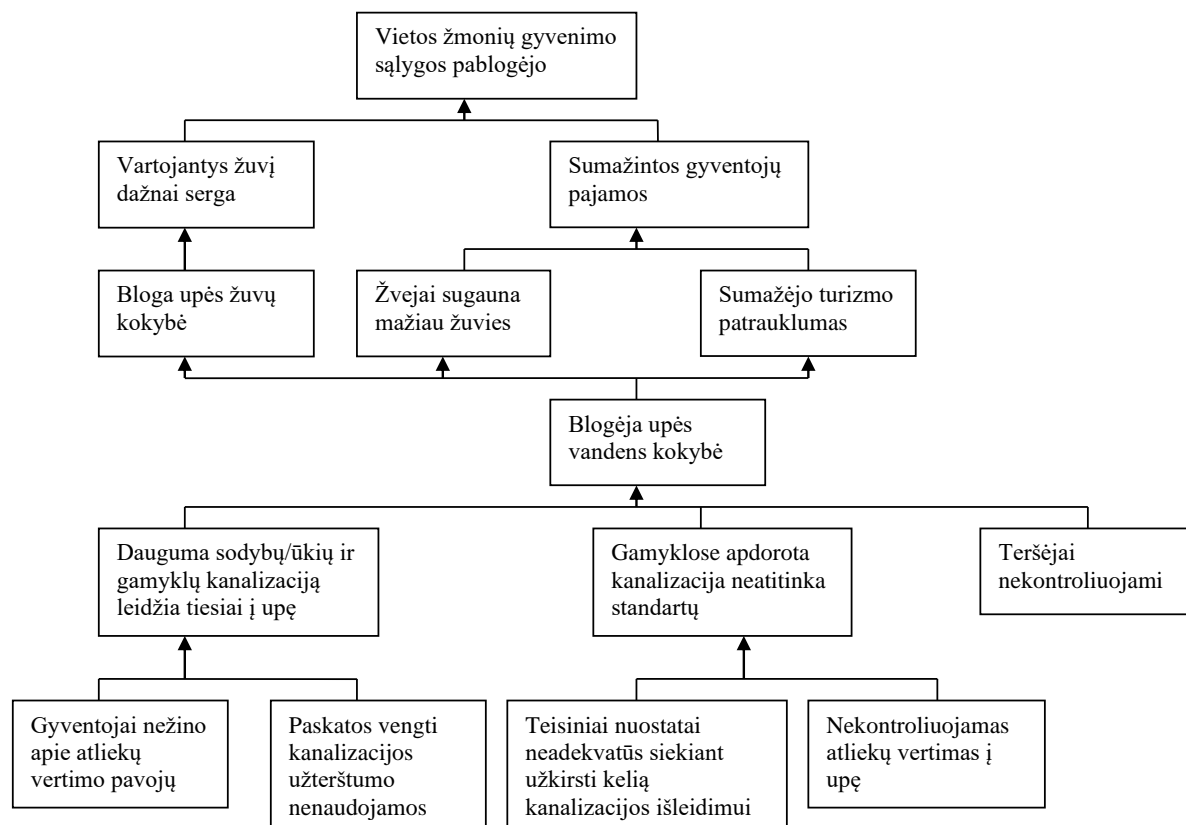
- po to kai visos problemos išdėstomos jos turi būti sugrupuotos į panašių svarstomų problemų/klausimų grupes;
- nustatant pagrindinę problemą (pvz. „Bloga upės vandens kokybė“) suformuokite 5 priešasčių ir pasekmių pakopas;
- problemų medis plėtojamas/kuriamas:
 1. perkeliant problemas iš problemų grupių;
 2. pridėdant naujas pasirodančias problemas;
 3. problemos, priklausomai nuo poreikio, gali būti perkeliamos iš medžio viršaus ar apačios.

Problemos analizė yra procedūra, kuri leidžia analizuoti esamą situaciją, nustatyti pagrindines problemas N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste bei nustatyti priešasties ir pasekmės ryšius tarp problemų medyje/hierarchijoje. Problemų medžio pavyzdys pateiktas 2 paveiksle.

Numatomi rezultatai: N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemų medis.

Pavyzdys

Pasekmės

Priežastys

2 pav. Problemų medžio pavyzdys

3.4 Pagrindinių suinteresuotųjų, kurie riboja ar prisideda prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo, analizė

Sekantis žingsnis yra nustatyti ir suprasti, kokios suinteresuotos šalys riboja, ar gali padėti išspręsti problemas. Tam turi būti atlikta pagrindinių suinteresuotųjų, kurie riboja ar prisideda prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo, analizė.

Uždaviniai:

- Išanalizuoti vietos plėtros veikėjų funkcijas, pasiskirstymą vaidmenimis ir socialinę įtaką prisidedant prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo, įgyvendinant aplinkosauginius, kultūrinius, socialinius ir ekonominius projektus (veiklas), programas ir politiką.
- Nustatyti realius ir potencialius partnerystės ryšius ir konfliktus.

Pagrindiniai žingsniai:

- nustatyti pagrindinius (tiesioginius ir netiesioginius, artimosios ir tolimosios aplinkos) veikėjus;
- ištirti jų vaidmenis, interesus, pajėgumus ir gebėjimus dalyvauti sprendžiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemą identifikuoti partnerystės laipsnį (ryšių stiprumą) ar konfliktus tarp vietos plėtros veikėjų;
- išsiaiškinti ir įvertinti analizės rezultatus ir nustatyti kaip vietos plėtros veikėjai galėtų įsitraukti į klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemos sprendimą.

Problema turėtų išplaukti iš SSGG, pvz., *bloga upės vandens kokybė, invazinis svetimų rūšių žuvų išplitimas, stiprūs pagrindiniai biologinės įvairovės¹ nykimo veiksniai, silpna upės pakrančių ekosistemų apsauga, dalis pakrančių užtvartos, nuolat šienaujamos, nykstant biologinei įvairovei mažėja pasėlių derlius ir žuvų laimikis, pakelėse iškirsti dideli medžiai, stokojama žaliosios infrastruktūros nepadeda mums vėsinti kaimų ir miestelių teritorijos ir švelninti gaivalinių nelaimių poveikio.*

¹ Gamta yra gyvybiškai svarbi sąjungininkė kovojant su klimato kaita. Biologinė įvairovė svarbi ne tik pati savaime, bet ir tuo, kad ji atlieka visuomenei svarbias ekosistemos funkcijas: aprūpina gėlu vandeniu, apdulkina augalus, saugo nuo potvynių – visa tai turi didelę ekonominę ir socialinę vertę.

1 lentelė. Kokią įtaką turi problema vietos plėtros veikėjams ir aplinkai

a. Vietos plėtros veikėjų analizės matrica – kokią įtaką turi problema ?				
Vietos plėtros veikėjai	Kaip jiems daro įtaką problema ?	Gebėjimai/motyvacija sprendžiant problemą	Partnerystė su kitais vietos plėtros veikėjais (stiprūs ryšiai, silpni ryšiai, konfliktas)	
1				
2				
3				

2 lentelė. Numatoma pasiūlymų/ sprendimų įtaka vietos plėtros veikėjams ir aplinkai

b. Vietos plėtros veikėjų analizės matrica – numatoma pasiūlymų/ sprendimų įtaka				
Vietos plėtros veikėjai	Pagrindiniai vietos plėtros veikėjų tikslai	Teigiama įtaka/nauda	Neigiama įtaka /sąnaudos	Bendra įtaka
1				
2				
3				

4. Vietovės vystymosi potencialo, siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo, prioritetinių krypčių nustatymas

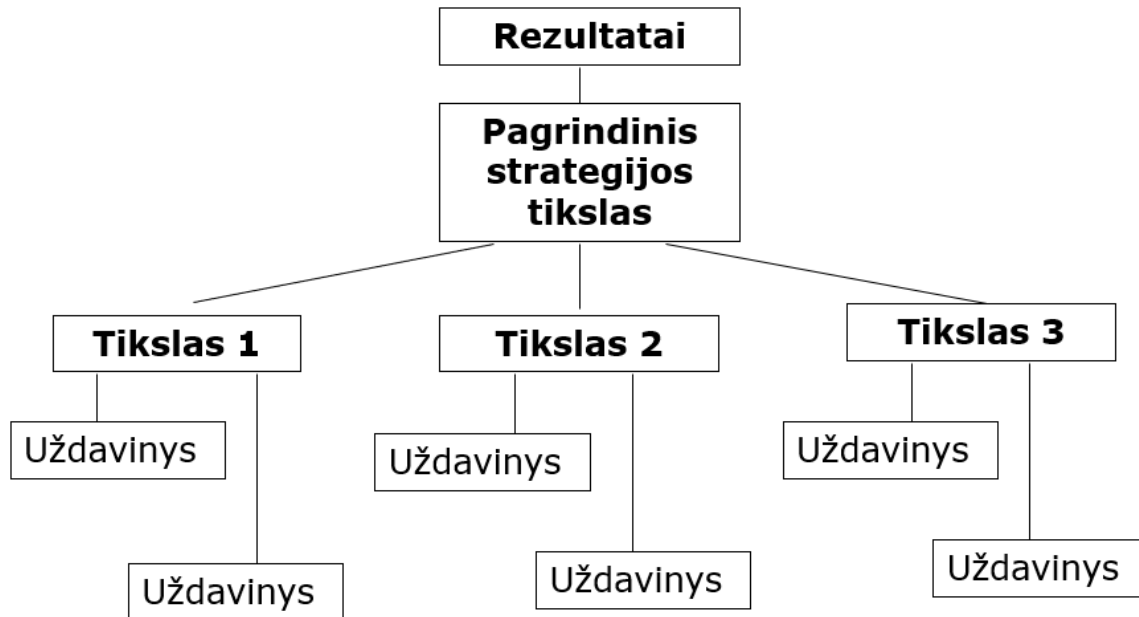
4.1 Strateginių prioritetų ir tikslų siekiant klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo nustatymas

Uždavinys - apibrėžti bendras strategines N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kryptis, išvalgas paremtas informacija, SSGG analizės, suinteresuotųjų, kurie riboja ar prisideda prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo analizės ir problemos analizės rezultatais.

Žingsniai:

- N kaimo bendruomenės nariai dirba grupėse.
- Kiekvienas grupės narys apsisprendžia dėl N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo prioritetų, paremtų nustatytomis pagrindinėmis problemomis.
- Grupė formuluoja specifinius uždavinius, susijusius su sprendimais. Rekomenduojama dirbti su N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problemų medžiu jį transformuojant į **uždavinių medį** (3 pav.). Šie uždaviniai yra „veidrodžiai“ nustatytoms problemoms.
- Grupė, remdamasi nustatytais specifiniais uždaviniais, formuluoja bendras kryptis ir strategines išvalgas.

- Grupė patikrina visas strategines ir specifines formuluotes pagal SSGG analizę ir informaciją iš kitų tyrimų.

3 pav. Vietovės plėtros tikslų medis

Numatomas rezultatas: Suformuluotos prioritetinės kryptys: įžvalga, prioritetai, tikslas ir uždaviniai

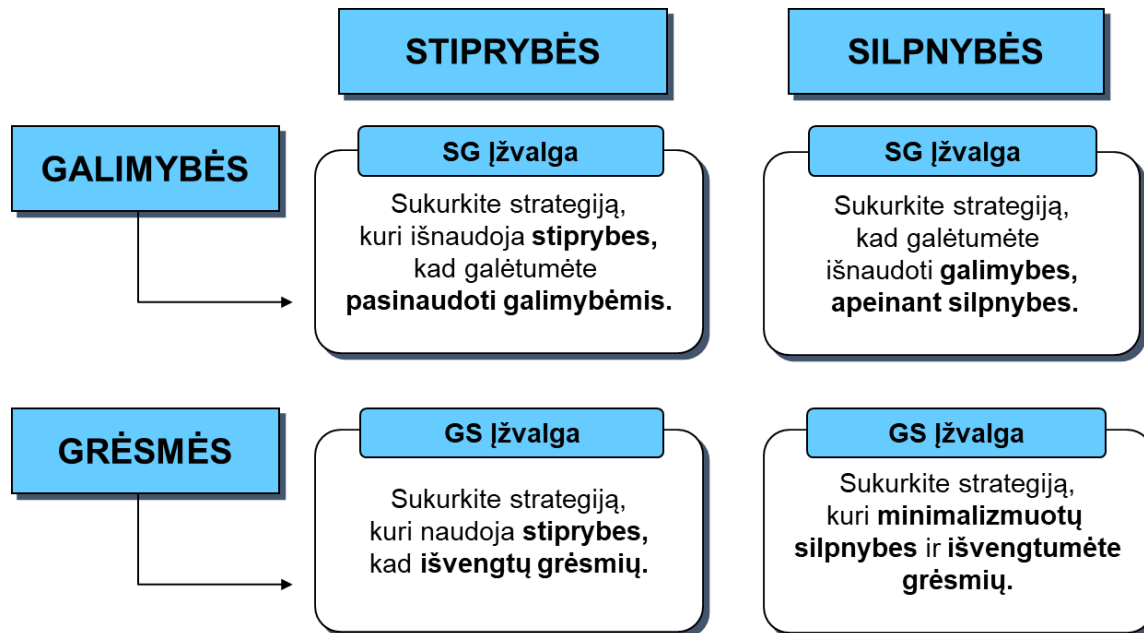
4.2 Scenarijų klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo planavimas

Uždavinys:

Naudojantis gerosios praktikos pavyzdžiais, ES šalių praktika, laikantis darnios kaimo plėtros, darnaus vystymo principų parenkite N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo 2 -4 scenarijus. Sujunkite prieš tai analizuotą informaciją ir galimybes į alternatyvias klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo ateities vizijas naujam programiniam laikotarpiui po 2021 m.

Sukurkite klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo ateities galimybių paveikslus, kuriuos sudarytų kiekybiškai įvertinamų ir kiekybiškai neįvertinamų komponentų surikiuotų kaip logiškos įvykių sekos, kompleksas.

Scenarijų rašymo metodas pagrįstas proceso logikos arba reiškinių laike įvairiomis sąlygomis nustatymu. Jis taikomas nuosekliai besiplėtojančių įvykių nuo dabarties situacijos iki objekto ateities būsenos vystymuisi (eigai) nustatyti. Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo scenarijų kūrimo pradžios pozicija yra SSGG matricos laukų sugretinimas (4 pav.)

4 pav. Klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo scenarijų kūrimo pradžios pozicija

Numatomas rezultatas: klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo 2 - 4 scenarijai.

Aprašant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo scenarijus, rekomenduojama laikytis sekančios struktūros:

1. Įvadas, kuriame fiksuojama išeities pozicija, t.y. dabartinė N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo būklė (pradžios taškas). Nurodoma, kokios problemos ir kodėl svarbios N kaimo bendruomenei/vietovei, apibrėžiama vietovės vizija ir misija (atsispindi klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo aspektai).
2. Pagrindinė scenarijaus dalis, kurioje detaliam išnagrinėjamas vienas iš daugelio galimų problemos ateities raidos kelių. Aiškiai atskleidžiamos pagrindinės varomosios jėgos, pradžios ir pabaigos sąlygos, pagrindiniai įvykiai ir epizodai:
 - Varomosios jėgos yra tai, kas sukelia ir skatina scenarijuje nagrinėjamus įvykius (pvz. ekologinės žemės ūkio produkcijos perdirbimas ir maisto produktų gamyba bei pardavimai). Tai gali būti bendruomenės sprendimas pradėti dalyvauti tam tikroje vietos maisto (Pieno/vaisių ir daržovių) vartojimo skatinimo programoje, atradimas socialinių ir technologinių inovacijų, kurios atveria vietos rinkas (pvz., vaikų maitinimas vietos produktais darželiuose, mokyklose, ligoninėse ir k. t.) naujų galimybių, marketingo tikslai ar tiesiog kolektyvinės bendruomenės ambicijos (pvz., Vietovė be pesticidų). Praktiškai apsiribojama dviem ar trimis varomosiomis jėgomis.

- Pateikiamos esamos sąlygos ir įvertinamos būsimos, veiksiančios scenarijaus pabaigoje. Būtina gerai suprasti, kokios bus sąlygos scenarijaus pabaigoje. Ypač tai svarbu tada, kai tikslas yra pateikti išvadas, o ne proceso eigą.
- Pagrindiniai įvykiai apima keletą kategorijų - teisinis reguliavimas ir normos; vietos valdžios ir vyriausybės įtaka; teisiniai sprendimai; tarptautiniai veiksniai; privataus sektoriaus veikla ir sprendimai; socialinės ir technologinės naujovės ir kt. Įtraukiami ir svarbūs socialiniai ir ekonominiai įvykiai: derliaus sunykimai, epidemijos ir pandemijos, ekonominės ir finansinės, socialinės krizės ir augimai, gamtiniai kataklizmai, socialiniai neramumai ir t. t. Šie įvykiai ir su jais siejamos datos yra pagrindiniai veiksniai pabaigos sąlygoms prognozuoti. Kiekvienas iš šių įvykių turėtų būti nagrinėjamas kaip galimas, net jei jo pasirodymo tikimybė nėra didelė. Vienas iš sudėtingiausių scenarijaus rašymo etapų - *sudaryti rimtą galimų ateities įvykių pagrindimą, remiantis ankstesniais įvykiais ir epizodais*.
- Epizodai yra tarsi padalijimai, kurie scenarijui suteikia gyvumo ir įtikinamumo. Jie padeda perteikti mintis ir idėjas, tačiau turi mažai reikšmės scenarijaus raidai.

3. Komentarai. Komentarai atkreipia dėmesį į svarbiausius scenarijaus elementus. Juose pateikiamos kitos raidos versijos, galimos prie skirtingų pradinių prielaidų ir vystymosi sąlygų. Jie taip pat gali aprašyti kritinius įvykius, atkreipti dėmesį į neištirtas sritis ir pabrėžti sprendimų versijų svarbą bei ypatybes.

5. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų plano numatymas

5.1 N seniūnijos MISIJA siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo

Uždaviniai:

- Įvertinus vietos išteklius ir vietovės ekosistemos būklę, vietos bendruomenės poreikius ir prioritetus, vietovės vystymosi potencialą siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo bei prioritetingas kryptis, apibrėžti vietos bendruomenių vaidmenį (funkcijos, galia, sprendimai) valdant vietos išteklius, prisidedant prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo;
- Sukurti ir apibrėžti N seniūnijos misiją siekiant klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo.

Misijos bruožai:

- Pasiekimas, bet NE veikla;
- Tikslas reikšmė;
- Išskirtinumas;
- Sužadina ir įkvepia;
- Gali būti nerašyta!

Gerai parašyta misija yra aiški ir trumpa, nubrėžia gaires veiklai, apibrėžia, kam N seniūnijos (kitiems strategijos rengėjams ir įgyvendintojams) tarnauja, išreikšta apibendrintais sakiniais, nenurodančiais, kada ir kaip turi būti atlikti konkretūs veiksmai. Misija yra įkvepianti, priimtina N kaimo bendruomenei ir vietos organizacijoms (kitiems strategijos rengėjams ir įgyvendintojams), ji yra suprantama žmonėms už N seniūnijos ribų.

Numatomas rezultatas: apibrėžtas vietos bendruomenių vaidmuo (funkcijos, galia, sprendimai) valdant vietos išteklius, prisidedant prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo ir N seniūnijos misija.

5.2 . N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų planas

Uždavinys:

- Išdiskutuoti ir parengti N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų planą.
- Išdiskutuoti ir apibrėžti principus (vertybines nuostatas), kuriais vadovausis N kaimo bendruomenė/vietovė įgyvendindama (ir rengdama) klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategiją.

3 lentelė. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų planas 2022-2025 m.

I PRIORITETAS. BBBBBBB			
I.1 PRIEMONĖ. AAAAAAA			
Veiksmas	Rodikliai	Vykdytojai/paramos gavėjai	Paramos šaltiniai (pavadinimas, suma eur)
1.1.1 Pvz., Ežero dugno ir pakrantės išvalymas	Pvz. Išvalytas N Ežero (N m ²) dugnas Išvalyta N Ežero (N m ²) pakrantė		
1.1.2			
1.1.3			
I.2 PRIEMONĖ. AAAAAAA			
Veiksmas	Rodikliai	Vykdytojai/paramos gavėjai	Paramos šaltiniai (pavadinimas, suma eur)
1.2.1			

Numatomas rezultatas: parengtas N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų planas, principai (vertybines nuostatos), kuriais bus vadovaujama.

NUMATOMI DARBO REZULTATAI

N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategija, kurios apimtis (Word formate) 8 - 10 puslapių, ji iliustruota paveikslais, nuotraukomis ir lentelėmis.

Pristatymas (Power Point formate) visai bendruomenei iliustruotas nuotraukomis, schemomis arba piešiniais.

6. Literatūra

- Atkočiūnienė, V., Aleksandravičius, A., Dautartė, A., Vitunskienė, V., Zemeckis, R. 2016. Ūkių modernizacija rinkų ir kaimo vystymosi kontekste: Lietuvos atvejis. Mokslo studija, Akademija.
- Atkočiūnienė, V.; Čiūtas, R.; Čiūtienė, A. Telkiančios lyderystės ir bendradarbiavimo tinklų kūrimo poreikiai įgyvendinant bendruomenės inicijuotą vietos plėtrą 2014-2020 m. laikotarpiu. Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis: 7-oji mokslinė - praktinė konferencija : straipsnių rinkinys / Aleksandro Stulginskio universitetas. Ekonomikos ir vadybos fakultetas. Akademija, 2016.
- Atkočiūnienė, V.; Plioplys, E. Pažangaus kaimo vystymosi varomosios jėgos / Regional formation and development studies : journal of social sciences. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla. ISSN 2029-9370, No. 3 (26) (2018), p. 5-15.
- ES Biologinės įvairovės strategija iki 2030 m. <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/gamtos-apsauga/biologines-ivairoves-apsauga-1/biologine-ivairove-po-2020-m/es-biologines-ivairoves-strategija-iki-2030-m>
- *ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą.* Briuselis, 2020 05 20 COM(2020) 380 final KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI 2030 m.
- Europos žaliasis kursas. Siekis tapti pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt
- JT Darbotvarkė 2030, darnaus vystymosi tikslai ir kiti tarptautiniai susitarimai <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/darnus-vystymasis/darnus-vystymasis-ir-lietuva/jt-darbotvarke-2030-darnaus-vystymosi-tikslai-ir-kiti-tarptautiniai-susitarimai>
- Kilpys J., Pauša K., Jurkus N. Klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos gairės savivaldybėms. 2017, (<http://www.krea.lt/images/angle180/klimato-kaita-gaires-savivaldybems.pdf>)
- Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategija, Lietuvos Respublikos Seimas. 2012, (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.437284>)

1 Priedas. N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo strategijos šablonas

Seniūnijos Herbas/ženklas

**N SENIŪNIJOS KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO IR
APLINKOS GERINIMO STRATEGIJA**

Strategijos rengėjai:

N seniūnijos bendruomenės nuotrauka

Kauno r. N seniūnija, 2021

N SENIŪNIJOS KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO IR APLINKOS GERINIMO STRATEGIJA

KUR DABAR MES ESAME?

(pakeisti nuotraukas savomis)

	
	
	<p>PATEIKIAMOS VIZUALIAI PAVAIZDUOTOS KONKREČIOS VIETOVĖS PROBLEMOS</p>

1. Esama situacija: problemos (gamtinės, socialinės, ekonominės) ir teigiami faktoriai (gamtiniai, socialiniai, ekonominiai)
2. SSGG analizė
3. Misija, vizija (poreikiai, prioritetai)
4. Suinteresuotieji asmenys seniūnijoje: bendruomenė, valdžia, verslininkai
5. Veiksmų planas

Trumpas N seniūnijos aprašymas

Esama situacija: problemos (gamtinės, socialinės, ekonominės) ir teigiami faktoriai (gamtiniai, socialiniai, ekonominiai)

A. VIETOS IŠTEKLIŲ IR VIETOVĖS EKOSISTEMOS BŪKLĖS, VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIŲ IR PRIORITETŲ ANALIZĖ

Plačiau aprašomos seniūnijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės iš SSGG analizės.

N seniūnijos klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
Galimybės	Grėsmės
Politiniai	Politiniai
Ekonominiai	Ekonominiai
Socialiniai	Socialiniai
Technologiniai	Technologiniai
Teisiniai	Teisiniai
Aplinkos	Aplinkos
Lygybės	Lygybės

KUR MES NORIME PATEKTI?

(pakeisti nuotraukas savomis)

PATEIKIAMOS NUOTRAUKOS, VIZUALIAI
PAVAIZDUOTA KONKREČIOS VIETOVĖS
VIZIJA

VIZIJA: N seniūnija 2030

-
-
-

N seniūnijos MISIJA -

Pagrindinė klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo problema, kurią pasiryžusi spręsti bendruomenė:

PVZ: Mažinti aplinkos taršą ir.....

2 lentelė. Pagrindinių suinteresuotųjų, kurie gali prisidėti ar prisideda prie klimato švelninimo ir aplinkos gerinimo, analizė

Vietos plėtros veikėjai	Gebėjimai/motyvacija spręsti problemą	Kuo gali prisidėti prie problemos sprendimo
Seniūnija		
Verslas		
Bendruomenė		
Namų ūkiai		
Mokykla		
.....		
.....		

B. VIETOVĖS VYSTYMOŠI POTENCIALO, SIEKIANČI KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO IR APLINKOS GERINIMO, PRIORITETINIŲ KRYPČIŲ NUSTATYMAS

N seniūnijos VIZIJA klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo kontekste

- Apie kokią (kokias požymiais pasižyminčią) aplinkai ir žmogui draugišką vietovę galvojame šiandien?
.....
- Ką jums reiškia Jūsų gyvenamoji vietovė, kuri geba taikyti klimato kaitos švelninimo ir aplinkos gerinimo priemones ?
.....
- Kuria linkme judėsime, švelninsime klimato kaitą ir gerinsime aplinką per artimiausius 10 metų?
.....

Pagrindinis strategijos tikslas :

PVZ. Mažinti aplinkos taršą ir poveikį klimatui ugdant seniūnijos gyventojų, privataus ir viešojo sektoriaus organizacijų aplinkosauginį sąmoningumą, asmeninę ir kolektyvinę atsakomybę.

Papildantys tikslai

PVZ. Informuoti, konsultuoti ir įtraukti gyventojus į aplinkos gerinimo ir klimato kaitos švelninimo priemonių diegimą, bendradarbiauti su verslu ir Kauno rajono savivaldybe kuriant bendras aplinkos gerinimo iniciatyvas ir projektus, skatinti aktyviai veikti.

Uždavinys 1...

Uždavinys 2...

Uždavinys 3 ...

KAIP MES ČIA ATSIDŪRĖME?

Strategijos rengimo susitikimas N seniūnijoje...

Nuotraukos iš susitikimų rengiant strategiją

C. N SENIŪNIJOS KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO IR APLINKOS GERINIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ GAIRĖS

PVZ:

	UŽDAVINYS/TIKSLAS	VEIKSMŲ GAIRĖS	POTENCIALŪS VYKDYTOJAI
1	Mažinti oro, vandens ir gamtos aplinkos taršą N seniūnijoje plečiant atitinkamą infrastruktūrą.	Informuoti ir skatinti namų ūkius, verslo ir viešojo sektoriaus organizacijas diegti naujausias energetikos, transporto ir medžiagų panaudojimo technologijas	Savivaldybė, seniūnija, bendruomenė, verslas
		Įrengti centralizuotą vandens tiekimo ir nuotekų, tame tarpe ir lietaus nuotekų surinkimo sistemą ir skatinti gyventojus jungtis prie šių tinklų	Savivaldybė, seniūnija, namų ūkiai
		Matuoti, analizuoti ir informuoti gyventojus ir organizacijas apie oro, vandens ir gamtos aplinkos užterštumą seniūnijoje	Savivaldybė, seniūnija,
		Diegti transporto taršą ir triukšmą mažinančias priemones; siekti aplinkkelio projekto parengimo ir įgyvendinimo.	Savivaldybė, seniūnija, bendruomenė, verslas
		Populiarinti ir skatinti namų ūkius pereiti prie atsinaujinančių energijos šaltinių	Savivaldybė, seniūnija, verslas
2	Plėsti pėsčiųjų ir dviračių takų tinklą su priklausancia infrastruktūra	Parengti N seniūnijos pėsčiųjų, ir dviračių takų plėtros projektą, įtraukiant ir takų bei šaligatvių apšvietimo sprendimus.	Savivaldybė, seniūnija, bendruomenė, verslas
		Parengti pažintinių ir turistinių takų maršrutus ir jų žemėlapi	Savivaldybė, seniūnija, bendruomenė, verslas
		Rengti projektus/akcijas N seniūnijoje skatinančias bevariklio transporto vartojimą ir propaguojančias aktyvaus judėjimo naudą gyventojams	Savivaldybė, seniūnija, bendruomenė, Trečiojo amžiaus universitetas, gimnazija, verslas,

KAIP MES SUŽINOSIME, KAD EINAME TEN KUR REIKIA?

(pakeisti nuotraukas savomis)

KAIP VALDYSIME KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO IR APLINKOS GERINIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMĄ IR PRIEŽIŪRĄ?

Aprašyti kokia bus priežiūros struktūra, veiksmai, periodiškumas.